

Teisingumo Teismas pritaria Europos stabilumo mechanizmui (ESM)

Sąjungos teise nedraudžiama valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro, sudaryti ir ratifikuoti sutartis, kuria nustatomas ESM

2011 m. kovo 25 d. Europos Vadovų Taryba priėmė sprendimą 2011/199¹, kuriame numatyta papildyti Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) nauja nuostata², pagal kurią valstybės narės, kurių valiuta yra euro, gali nustatyti stabilumo mechanizmą, kuris bus naudojamas kilus būtinybei euro zonos kaip visumos stabilumui apsaugoti. Šioje naujoje nuostatoje numatyta, kad bet kokia būtina finansinė pagalba pagal šį mechanizmą bus teikiama taikant griežtas sąlygas. Šis Sutarties pakeitimas įsigalios 2013 m. sausio 1 d., jei jis bus patvirtintas valstybių narių pagal jų konstitucines nuostatas.

Vėliau 2012 m. vasario 2 d. euro zonos valstybės³ sudarė Europos stabilumo mechanizmo (ESM), kuris turi juridinio asmens statusą, steigimo sutartį. Juo siekiama sutelkti finansinius išteklius ir laikantis griežtų sąlygų, pritaikytų pasirinktam finansinės pagalbos instrumentui, savo narėms, kurios yra susidūrusios ar joms iškilo pavojus susidurti su sunkiomis finansavimosi problemomis, teikti paramą stabilumui. Ši parama teikiama, jei tai būtina išsaugoti euro zonos kaip visumos ir jos valstybių narių finansinį stabilumą. Šiuo tikslu leidžiama padidinti lėšas išleidžiant finansinius instrumentus ar sudarant finansinio ar kitokio pobūdžio sutartis ar susitarimus su jo narėmis, finansinėmis institucijomis ar kitais trečiaisiais asmenimis. Nustatytas 500 mlrd. eurų pirminis maksimalus skolinimo pajėgumas. Griežtos sąlygos, kurios taikomos teikiant paramą, gali būti nustatytos makroekonomikos koregavimo programos ar pareigos toliau laikytis iš anksto nustatytų tinkamumo finansuoti sąlygų forma.

Airijos teismuose T. Pringle, Airijos parlamentaras, tvirtino, kad SESV dalinis pakeitimas Europos Vadovų Tarybos sprendimu, taigi ir naudojimasis supaprastinta peržiūros procedūra, yra neteisėti. Jo teigimu šiuo pakeitimu keičiama Sąjungos kompetencija ir jis yra nesuderinamas su sutarčių, kuriomis yra pagrįsta Europos Sąjunga⁴, nuostatomis, susijusiomis su ekonomine ir pinigų sąjunga bei Sąjungos teisės bendraisiais principais. Be to, T. Pringle nurodo, kad ratifikuodama, patvirtindama ESM sutartį ir jai pritardama Airija prisiimtų pareigas, nesuderinamas su minėtomis sutartimis.

Šiomis aplinkybėmis *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas, Airija) nusprendė paklausti Teisingumo Teismo dėl Europos Vadovų Tarybos sprendimo 2011/199 galiojimo ir dėl ESM suderinamumo su Sąjungos teise. Kad kuo greičiau būtų pašalinti šiais klausimais keliami neaiškumai, Teisingumo Teismo pirmininkas nusprendė patenkinti *Supreme Court* prašymą nagrinėti 2012 m. rugpjūčio 3 d. Teisingumo Teismui pateiktą bylą pagal pagreigtą procedūrą⁵. Be to, manydamas, kad ši byla yra ypatingai svarbi, Teisingumo Teismas nusprendė ją nagrinėti

¹ 2011 m. kovo 25 d. Europos Vadovų Tarybos sprendimas 2011/199/ES, kuriuo iš dalies keičiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 136 straipsnis, kiek tai susiję su stabilumo mechanizmu, taikytinu valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro (OL L 91, p. 1).

² SESV 136 straipsnio nauja 3 dalis.

³ Belgija, Vokietija, Estija, Airija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Kipras, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Austrija, Portugalija, Slovėnija, Slovakija ir Suomija.

⁴ Europos Sąjungos sutartis (ESS) ir SESV.

⁵ 2012 m. spalio 4 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartis.

plenaryne sesija, sudaryta iš visų 27 teisėjų. 2012 m. spalio 26 d. generalinė advokatė J. Kokott pateikė savo nuomonę.

Šios dienos sprendimu **Teisingumo Teismas konstatuoja, kad jo nagrinėjimu nebuvo atskleista nieko, kas galėtų daryti poveikį Sprendimo 2011/199 galiojimui.**

Be to, Teisingumo Teismas konstatuoja, kad ESS ir SESV nuostatomis bei veiksmingos teisminės apsaugos bendroju principu nedraudžiama nei sudaryti ESM sutarties, nei jos ratifikuoti.

Taip pat valstybės narės teisė sudaryti ir ratifikuoti šią sutartį nesietina su Sprendimo 2011/199 įsigaliojimu.

Dėl Sprendimo 2011/199

Sprendimu 2011/199 Europos Vadovų Taryba pasinaudojo **galimybe iš dalies pakeisti SESV pagal supaprastintą procedūrą** (t. y. nešaukiant Konvento, sudaryto iš nacionalinių parlamentų atstovų, valstybių narių ar jų vyriausybių vadovų, Europos Parlamento ir Komisijos atstovų). Ši procedūra **taikoma tik Sąjungos vidaus politikai ir veiksams (SESV trečioji dalis) ir ja negali būti padidintos Sąjungai sutartimis suteiktos kompetencijos.**

Anot Teisingumo Teismo, **ginčijamas pakeitimas**, tiek savo forma, tiek esme, **yra susijęs su Sąjungos vidaus politika ir veiksmais, todėl pirma iš šių sąlygų yra įgyvendinta.**

Iš tiesų, pirma, ginčijamu pakeitimu nedaromas poveikis išimtinai **Sąjungos kompetencijai pinigų politikos** valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro, srityje (SESV pirmoji dalis).

Pagrindinis Sąjungos pinigų politikos tikslas yra palaikyti kainų stabilumą, o ESM siekiamas tikslas – užtikrinti euro zonos kaip visumos stabilumą – aiškiai skiriasi nuo jo. Ši ekonominės politikos priemonė negali būti prilyginama pinigų politikos priemonei vien dėl to, kad ja galima sukelti netiesioginį poveikį euro stabilumui. Be to, priemonės, numatytos ESM tikslui – užtikrinti valstybei narei finansinę pagalbą – pasiekti, akivaizdžiai nepriklauso pinigų politikai.

ESM veikiau papildoma nauja bendroji teisinio reglamentavimo sistema siekiant sustiprinti Sąjungos ekonominį valdymą. Šia sistema nustatytas glaudesnis valstybių narių įgyvendinamos ekonominės ir biudžeto politikos koordinavimas ir kontrolė bei ja siekiama stiprinti makroekonominį stabilumą ir viešųjų finansų tvarumą. Nors ši sistema yra prevencinė tiek, kiek ja siekiama kiek įmanoma sumažinti valstybės skolos krizių pavojų, nustatant ESM siekiama valdyti finansines krizes, kurių neatsižvelgiant į prevencinius veiksmus, kurių imtasi, vis tiek gali kilti. Darytina išvada, kad **ESM priskiriama ekonominės politikos sričiai.**

Antra, ginčijamu pakeitimu nedaromas poveikis **Sąjungos kompetencijai** valstybių narių **ekonominės politikos koordinavimo srityje** (SESV pirmoji dalis).

Iš tiesų kadangi ES ir ESV sutarčių nuostatomis Sąjungai nesuteikiama konkreti kompetencija nustatyti tokį stabilumo mechanizmą, koks numatytas Sprendime 2011/199, valstybės narės, kurių valiuta yra euro, turi kompetenciją sudaryti tarpusavio sutartį dėl stabilumo mechanizmo. Be to, griežtomis sąlygomis, kurios pagal pakeistą ginčijamą SESV nuostatą taikomos ESM teikiamai finansinei pagalbai, siekiama užtikrinti, kad šiam mechanizmui veikiant bus laikomasi Sąjungos teisės, įskaitant priemones, kurių ėmėsi Sąjunga valstybių narių ekonominės politikos koordinavimo srityje.

Antra naudojimosi supaprastinta peržiūros procedūra **sąlyga**, t. y. kad SESV pakeitimu nebūtų padidintos sutartimis Sąjungai suteiktos kompetencijos, **taip pat yra įgyvendinta.**

Iš tiesų ginčijamu pakeitimu nesukuriamas joks teisinis pagrindas, kuriuo būtų siekiama leisti Sąjungai imtis veiksmų, kurie buvo negalimi anksčiau. Nors ESM naudojasi Sąjungos institucijomis, be kita ko, Komisija ir ECB, bet kokiu atveju šia aplinkybe nedaromas poveikis

Sprendimo 2011/199, kuriame numatoma tik tai, kad valstybės narės nustato stabilumo mechanizmą, ir nieko nesakoma apie galimą Sąjungos institucijų vaidmenį šioje srityje, galiojimui.

Dėl ESM sutarties

Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar atitinkamomis ESS ir SESV nuostatomis bei veiksmingos teisminės apsaugos bendroju principu valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro, draudžiama sudaryti tokią sutartį, kaip ESM sutartis, **klausimą, į kurį jis atsakė neigiamai**. Konkrečiai kalbant, buvo nagrinėtos SESV nuostatos, susijusios su išimtinė Sąjungos kompetencija pinigų politikos srityje⁶ bei sudaryti tarptautinę sutartį⁷, vėliau buvo nagrinėtos SESV nuostatos, susijusios su Sąjungos ekonomine politika⁸, ir galiausiai – ESS nuostatos, pagal kurias valstybės narės turi lojaliai bendradarbiauti⁹ ir kuriose numatyta, kad kiekviena institucija veikia neviršydama jai sutartyse suteiktų įgaliojimų¹⁰.

Dėl **išimtinės Sąjungos kompetencijos pinigų politikos** valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro, srityje¹¹ Teisingumo Teismas pakartoja, kad šia politika siekiama palaikyti kainų stabilumą. Taigi ESM veiksmai nėra susiję su šia politika.

Iš tiesų ESM nesiekama palaikyti kainų stabilumo, o siekiama tenkinti ESM narių finansavimo poreikius. Šiuo tikslu ESM nėra įgalios nei nustatyti bazinės palūkanų normos euro zonai, nei vykdyti euro emisijos: visa jo teikiama finansinė pagalba turi būti finansuojama įmokėtu kapitalu ar išleidžiant finansinius instrumentus. Net manant, kad ESM veiksmais galėtų būti daroma įtaka infliacijos lygiui, tokia įtaka būtų tik netiesioginė ekonominės politikos priemonių, kurių imtasi, pasekmė.

Dėl **Sąjungos išimtinės kompetencijos sudaryti tarptautinę sutartį**, kuria gali būti daromas poveikis bendroms taisyklėms ar pakeista jų taikymo sritis¹² Teisingumo Teismas konstatuoja, kad jokiais šiuo klausimu pateiktais argumentais nebuvo patvirtinta, jog tokia sutartimi, kaip ESM sutartis, būtų daromas toks poveikis.

Kalbant apie **Sąjungos kompetenciją koordinuoti ekonominę politiką**¹³, Teisingumo Teismas pakartoja, kad valstybės narės turi kompetenciją sudaryti tarpusavio sutartį dėl tokio stabilumo mechanizmo, kaip numatytas ESM sutartyje, nustatymo tiek, kiek susitariančiųjų valstybių narių įsipareigojimais pagal tokią sutartį laikomasi Sąjungos teisės. Taigi ESM nesiekama koordinuoti valstybių narių ekonominės politikos, tačiau jis yra finansavimo mechanizmas. Be to, griežtos sąlygos, kurios turi būti taikomos teikiant pagalbą ir kurios gali būti nustatytos makroekonomikos koregavimo programos forma, nėra valstybių narių ekonominės politikos koordinavimo instrumentas, bet jomis siekiama užtikrinti ESM veiksmų suderinamumą su, be kita ko, sąlyga „neprisiiimti atsakomybės už kitų finansinius įsipareigojimus“¹⁴ ir koordinavimo priemonėmis, kurių ėmėsi Sąjunga. Taip pat ESM sutartimis nedaromas poveikis Europos Sąjungos Tarybos kompetencijai teikti rekomendacijas¹⁵ valstybei narei, turinčiai perviršinį deficitą.

Tarybos kompetencija suteikti Sąjungos finansinę pagalbą valstybei narei, kuri patiria sunkumų arba jai gresia dideli sunkumai dėl gaivalinių nelaimių ar išimtinių, jos nekontroliuojamų aplinkybių,¹⁶ nedraudžiama valstybėms narėms nustatyti tokį stabilumo mechanizmą, kaip ESM, tiek, kiek jam veikiant laikomasi Sąjungos teisės ir, be kita ko, priemonių, kurių ėmėsi Sąjunga valstybių narių ekonominės politikos koordinavimo srityje. ESM sutartyje yra

⁶ SESV 3 straipsnio 1 dalies c punktas ir SESV 127 straipsnis.

⁷ SESV 3 straipsnio 2 dalis.

⁸ SESV 2 straipsnio 3 dalis, SESV 119-123 straipsniai, SESV 125 ir SESV 126 straipsniai.

⁹ ESS 4 straipsnio 3 dalis.

¹⁰ ESS 13 straipsnis.

¹¹ SESV 3 straipsnio 1 dalies c punktas ir SESV 127 punktas.

¹² SESV 3 straipsnio 2 dalis.

¹³ SESV 2 straipsnio 3 dalis, SESV 119-121 straipsniai ir SESV 126 straipsnis.

¹⁴ SESV 125 straipsnis.

¹⁵ Remiantis SESV 126 straipsnio 7 ir 8 dalimis.

¹⁶ SESV 122 straipsnio 2 dalis.

nuostatų¹⁷, kuriomis siekiama užtikrinti, kad visa ESM teikiama finansinė pagalba būtų suderinama su tokiais koordinavimo priemonėmis.

ESM neapeinamas lėšų pereinimo sąskaitose ir bet kurios kitos formos kredito galimybės Sąjungos ir valstybių narių institucijoms ir viešosios valdžios organams ECB ir centriniuose bankuose draudimas bei draudimas pastariesiems tiesiogiai iš jų pirkti skolos priemonės¹⁸. Iš tiesų šis draudimas skirtas konkrečiai ECB ir valstybių narių centriniams bankams. Taigi vienos valstybės narės ar visų valstybių narių finansinės pagalbos teikimui kitai valstybei narei tiesiogiai ar tarpininkaujant ESM netaikomas minėtas draudimas.

Sąlyga „neprisiimti atsakomybės už kitų finansinius įsipareigojimus“¹⁹, pagal kurią Sąjunga ar valstybė narė nėra atsakinga už kitos valstybės narės įsipareigojimus ir jų neprisiima, nesiekia Sąjungai ir valstybėms narėms uždrausti teikti bet kokios formos finansinę pagalbą kitai valstybei narei. Šia nuostata veikiau siekiama užtikrinti, kad valstybės narės laikytųsi patikimos biudžeto politikos, garantuojant, jog valstybėms narėms būtų taikomos rinkos taisyklės, kai jos skolinasi. Taigi ja nedraudžiama vienai ar kelioms valstybėms narėms teikti finansinę pagalbą valstybei narei, kuri išlieka atsakinga už savo įsipareigojimus savo kreditoriams, jei tokia pagalba taikomomis sąlygomis ši valstybė narė skatinama įgyvendinti patikimą biudžeto politiką. ESM ir jame dalyvaujančios valstybės narės neatsako už valstybės narės pagalbos stabilumui gavėjos įsipareigojimus ir neprisiima šių įsipareigojimų, kaip tai suprantama pagal sąlygą „neprisiimti atsakomybės už kitų finansinius įsipareigojimus“.

Kadangi ESM nepažeidžiamos SESV nuostatos, susijusios su ekonomine ir pinigų politika, ir yra numatytos garantijos, kad ESM vykdant savo užduotis bus laikomasi Sąjungos teisės, ESM nepažeidžiamas lojalaus bendradarbiavimo principas²⁰, pagal kurį valstybės narės nesiima jokių priemonių, kurios gali trukdyti siekti Sąjungos tikslų.

Be to, Teisingumo Teismas konstatuoja, kad naujų funkcijų **Komisijai, ECB ir Teisingumo Teismui** suteikimas ESM sutartimi yra suderinamas su **sutartyse** apibrėžtais jų **įgaliojimais**²¹. Teisingumo Teismas visų pirma pažymi, kad pagal ESM sutartį Komisijai ir ECB skirtomis funkcijomis nesuteikiama kompetencija priimti sprendimų ir kad šių dviejų institucijų atliekami veiksmai pagal tą pačią sutartį įpareigoja tik ESM. Dėl paties Teisingumo Teismo jis pažymi, kad Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso spręsti visus valstybių narių ginčus, susijusius su sutarčių dalyku, jei tokie ginčai jam pateikiami pagal specialų šalių susitarimą²², ir kad niekas neužkerta kelio tam, jog dėl iš anksto nustatytų ginčų toks susitarimas būtų pateiktas iš anksto.

Taip pat Teisingumo Teismas konstatuoja, kad **veiksmingos teisminės apsaugos bendruoju principu** ESM irgi nedraudžiamas. Iš tiesų nustatydamos tokį stabilumo mechanizmą, kaip ESM, kuriam nustatyti ESS ir SESV Sąjungai nesuteikta jokia konkreči kompetencija, valstybės narės neįgyvendina Sąjungos teisės, todėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, kuria kiekvienam asmeniui užtikrinama veiksminga teisminė apsauga²³, netaikoma.

Dėl ESM sutarties sudarymo ir ratifikavimo prieš įsigaliojant Sprendimui 2011/199

SESV pakeitimu iš dalies Sprendimu 2011/199 tik patvirtinama valstybių narių kompetencija. Kadangi šiuo sprendimu valstybėms narėms nesuteikiama jokia nauja kompetencija, valstybės narės teisė sudaryti ir ratifikuoti ESM sutartį nesietina su šio sprendimo įsigaliojimu.

¹⁷ ESM sutarties 13 straipsnio 3 dalies antra pastraipa ir 4 dalis.

¹⁸ SESV 123 straipsnis.

¹⁹ SESV 125 straipsnis.

²⁰ ESS 4 straipsnio 3 dalis.

²¹ Šiuo klausimu žr. ESS 13 straipsnį.

²² SESV 273 straipsnis.

²³ 47 straipsnis.

PASTABA: Prašyme priimti prejudicinį sprendimą valstybių narių teismai, nagrinėdami juose iškeltą bylą, gali pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar Sąjungos teisės akto galiojimo. Teisingumo Teismas nenagrinėja nacionalinės bylos. Remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu šią bylą turi išspręsti nacionalinis teismas. Šis sprendimas taip pat privalomas kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems panašias problemas.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

Visas [sprendimo tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Nuotraukas iš sprendimo paskelbimo posėdžio galima rasti "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106